

Od Homo Loquens k Homo Spiritualis (Od človeka hovoriaceho k človeku duchovnému)

Jozef Sipko, Filozofická fakulta PU, sipkojoz@unipo.sk

Pod takým mottom prebiehala medzinárodná vedecká konferencia **VZDELÁVANIE, KULTÚRA, DUCHOVNOSŤ** v dňoch 24.02.2012-25.02.2012 v Bardejovských Kúpeľoch, ktorej hlavným organizátorom bola Katedra slovanských filológií FF UCM v Trnave v spolupráci s Asociáciou rusistov Slovenska, Ruským centrom pri Paneurópskej vysokej škole v Bratislave, Pravoslávnu bohosloveckou fakultou PU Prešov, Vysokou školou zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety – pracovisko Bardejov, Bardejovskými kúpeľami, a. s. a mestom Bardejov. Na konferencii sa zúčastnilo viac ako 80 účastníkov z filologických, teologických, kulturologických, pedagogických a sociálnych odborov zo Slovenska, Poľska, Ruska, Ukrajiny a Čiech.

Uvedené zameranie vedeckej konferencie a skladba jednotlivých vystúpení potvrdili jednu zo súčasných tendencií v hľadaní odpovedí na zásadné otázky dnešného človeka, ktorého mnohostranné problémy sa majú riešiť hľadaním **univerzálneho východiska** pri určení súčasného profilu *homo sapiens*. V prvom rade to platí o tých stránkach nášho bytia, ktoré veľmi tesne súvisia s **výchovou a vzdelávaním** človeka a najmä súčasnej mladej generácie. V tomto kontexte sa žiada zdôrazniť, že prepojenie humanitných vied pri objektivizovaní poznatkov o našom svete je veľmi žiaduce, veď človek je univerzálna bytosť, ktorá sa realizuje sociálnym kontaktom, povahou, svojím vplyvom na iných ľuďoch, tvorivým hľadaním, individuálnou jedinečnosťou a vo veľkej miere najmä svojou jazykovo-komunikačnou aktivitou. Je príznačné, že práve v oblasti filologických odborov sa najviac udomácnil pojem **jazykový obraz sveta**, prostredníctvom ktorého máme možnosť získať veľké množstvo vedomostí o nás samých. Táto **kognitívna** zložka ľudského jazyka a reči vytvára vhodné základy pre hlbšie poznanie nášho sveta, čo je veľmi dôležitým predpokladom pre správne, objektívne a efektívne **ľudské konanie**.

Na konferencii sa hľadali bázové humanitné podnety pre poznanie zodpovedajúcich modelov ľudského poznania v lingvistickej, literárnej, kulturologickej a teologickej sekcii. Autorovi sa žiada fragmentárne zaznamenať niektoré vystúpenia, ktoré vytvárajú primeranú predstavu o tejto vedeckej konferencii.

V spomínaných univerzálnych súvislostiach je preto pochopiteľné, že aj dnes sa hľadajú najvhodnejšie modely výchovy a vzdelávania človeka od najútlejšieho detstva prostredníctvom **filologických odborov**. Prof. E. Kollárová prezentovala možnosti prirodzeného pôsobenia umenia na výchovu, najmä jeho emocionálno-expressívnymi zložkami, pôsobivými ukážkami z výtvarného a filmového umenia. Silným dojmom pôsobili jej komentáre k ukážkam z filmu M. Hollého, natočeného na motívy poviedky L. Andrejeva *Balada o siedmych obesených*. Prof. P. Šima precíznou analýzou slovných spojení s lexémou *srdce* z niekoľkých jazykových variantov v Starom Zákone poukázal na nové možnosti pri interpretácii biblických textov. Ako vyplynulo z jeho rozboru, pôvodné zameranie autora textu nie vždy zodpovedá neskorším interpretáciám a to sa vo veľkej miere vzťahuje aj na duchovnú spisbu. V analogickom duchu vystúpila prof. J. Dudášová, keď analyzovala cirkevno-slovanský variant modlitby *Otče náš* v Evanjeliu podľa Lukáša a Evanjeliu podľa Matúša. PhDr. D. Antoňáková, CSc. vo svojom vystúpení hľadala etnokultúrne pozadie ruských frazeologizmov najmä z oblasti národných zvykov a obradov ruského národa. Moderný rozbor jazykových jednotiek sa realizuje prostredníctvom **konceptosféry** konkrétneho jazyka. Mgr. O. Brandys, CSc. túto lingvokulturologickú metódu uplatnila pri

analýze lexémy-konceptu *vlast-moc* v jednotlivých slovanských jazykoch. V ostatných desaťročiach je v centre záujmu mnohých filológov textová lingvistika. PhDr. J. Gallo, PhD. vysvetľoval definíciu **interpretácia textu** a precizoval jej vzťah s hermeneutikou. V dejinách humanizácie človeka zrejme najväčšiu úlohu zo všetkých druhov umenia zohralo slovesné. Doc. M. Kováčová zaujala rozborom diela *Puškinskij dom* ruského spisovateľa A. Bitova. V kontexte konferencie sa ponúkajú v prvom rade tie časti románu, ktoré presvedčivo ilustrujú zobrazenie ruskej kultúry ako jedného veľkého nedeliteľného duchovného prúdu. Doc. T. Grigorjanová sa sústredila na klasifikáciu ruských a slovenských frazeologizmov, ktoré sa v súčasných médiách používajú v transformovanej podobe, čím takisto vypovedajú o duchovných hodnotách dnešného človeka. Doc. N.L. Smirnovová predviedla ukážky sprievodcovského textu v ruštine, prostredníctvom ktorých možno približovať kultúrno-historické hodnoty Slovenska najmä návštevníkom z Ruska. Osobitnú pozornosť venovala sprievodcovským textom, zobrazujúcich Prešov a okolie.

Pri analýze súčasných **duchovných a humanitno-spoločenských procesov** neraz prichádzame k poznatku, ktoré potvrdzujú ich opakovateľnosť a cyklickosť. Prof. J. Šafin poukázal na spoločné znaky medzi starovekým synkretizmom a dnešnou globalizáciou a načrtnol niektoré otázky vzťahu medzi sekularizmom a kresťanstvom. Funkčné prepojenie jazyka, kultúry a vzdelávania ilustroval vo svojom vystúpení prof. J. Zozulák. Pripomenul, že grécka vzdelanosť vytvorila určitý nosník pre rozvoj svetovej kultúry a veľkí teológovia tento faktor aplikovali vo svojich duchovných teoretických koncepciách. Konkrétne univerzálne východiská v ľudskom živote boli v centre pozornosti vystúpenia doc. F. Hanobika, mim. prof. Pripomenul, že život človeka je stálym putovaním, ktoré by ho malo doviest' do večnosti. V celom rade referátov často zaznievali úvahy o postavení cirkvi a súčasnej spoločnosti. Osobitnou témou na tomto pozadí je **cirkev a škola**. Do uvedeného kontextu vhodne zapadlo vystúpenie prof. V. Sadvarija, ktorý zdôraznil, že náboženská výchova a vzdelávanie by mali byť prirodzenou súčasťou súčasného vzdelávacieho systému.

Na konferencii naliehavo zaznievali rozbor, konštatovania a výzvy vo vzťahu k **hľadaniu naozajstných hodnôt** pre človeka a človekom zároveň. Slovo *hodnoty* bolo hádam najčastejšie vyslovované počas dvojdňového rokovania. Doc. L. Belovičová, mim. prof. tému naozajstných hodnôt prezentovala hľadaním zdrojov súčasnej mravnej a hodnotovej krízy, ktorú je možné prekonať návratom k tradičným hodnotám národnej a duchovnej kultúry, čo by mohlo slúžiť ako istý duchovný ideál pre rodinnú výchovu. PhDr. Ľ. Hajduk, PhD. zdôraznil potrebu morálnej filozofie pre vzdelávanie a vyslovil požiadavku, v rámci ktorej komunikatívne konanie by malo byť orientované na dorozumievanie prostredníctvom diskurzu, ako jednej z foriem spomínanej komunikácie. Duch hľadania hodnôt pri výchove mladej generácie bol obsiahnutý vo vystúpeniach ďalších účastníkov konferencie (PhDr. J. Kysel'ová, PhD., PhDr. J. Holonič, PhD., Ing. J. Gurský, PhD., PhDr. J. Facuna, Mgr., B. Šarová, PhD. a iní).

Popri všeobecne známých poznatkoch zaujali praktické pedagogické aplikácie výchovných a vzdelávacích postupov v súčasnom vysokoškolskom prostredí. Z uvedených vystúpení je zrejme, že súčasná škola je vo veľmi zložitom období, keď kritériami pre hodnotové posúdenie kvality pedagogickej a ostatnej tvorivej činnosti sú často formálne a nefunkčné ukazovatele. Okrem iného je to zrejme dôsledok veľmi **nízkej prestíže učiteľského povolania**. Zákonite sa tu ponúka úvaha o hodnotových osobnostných prioritách vo svete bez časového ohraničenia. Z podobných úvah vyplýva, že najdôležitejším ľudským povolaním je zosobnená triáda *UČITEĽ-LIEČITEĽ-KAZATEĽ*, ktorú predstavoval Kristus počas svojho pôsobenia na zemi. V podobnej trojjedinej pozícii sa predstavili ďalšie známe osobnosti našej histórie. Jeden z logických záverov vedeckej konferencie v Bardejovských Kúpeľoch sa sústreďuje na úvahu o tom, že v dnešných realitách už nestačia iba výzvy a konštatovania, ale dôrazná **aktivizácia** duchovných a kultúrnych ľudských síl pri tvorení človeka **hovoriaceho**

a duchovného súčasne! S osobitnou naliehavosťou táto požiadavka zaznievala pri zjavných asociáciách so súčasným spoločensko-politickým dianím, v rámci ktorého sa výrazne negatívne, antihodnotovo prezentujú verejní činitelia a následne mnohé médiá. Slovo a jazyk vôbec v ich podaní evidentne strácajú prívlastok „duchovný“, sú zneužívané a v konečnom dôsledku pôsobia proti jeho pôvodcom.

Ideu o **jednote hovoriaceho a duchovného** v plnej miere aplikovali **nadšení organizátori** konferencie a v kuloároch sa pravidelne vyslovovali slová uznania, úprimného obdivu a vďaky najmä na adresu doc. J. Belovičovej, mim.prof. a jej dcéry doc. MUDr. M. Belovičovej, PhD. Podarilo sa im vytvoriť atmosféru **hovoriaco-duchovnú** tým, že konferenciu zorganizovali v nádhernom prostredí Bardejovských Kúpeľov a že našli výraznú podporu u vedenia tohto zariadenia v osobe gen. riaditeľa JUDr. Ing. J. Komoru. Priestory moderného hotela Ozón a historické prostredie hotela Astória nesporne umocnili celkové krásne dojmy z dvojdňového rokovania. Organizátorky pamätali, že *nielen slovom je človek živý*, ale že ho posilňujú aj materiálne pôžitky, výborná folklórna hudba z Raslavíc s veľkým husľovým talentom z Východu M. Starjakom – *Zemplínskym Paganinim*. Zákonite ešte stále v duši doznieva ono krásne *Mnohaja i blahaja let!*, ktoré nás vypevďovalo domov s túžbou – **opäť sa stretnúť na podobnom hovoriaco-duchovnom podujatí!**

„Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu *Dovybavenie a rozšírenie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“